Er moet een reden geweest zijn, waarom Jezus dit zoo kras en scherp insnijdend zijn discipelen bij hun eerste uitzending inprentte. Nu lag die reden zeker niet daarin, dat reeds bij die eerste uitzending het martelaarsbloed zou vloeien, want toen de discipelen straks van hun zending tot Jezus terugkeerden, kwamen ze jubelend en dankzeggend tot hem, volstrektelijk ongedeerd. Wat Jezus hun ingeprent had, gold alzoo niet in hoofdzaak voor die eerste uitzending, maar schreef den regel voor heel hun gedraging voor, en teekende de verhouding, waarin de Christen tot de wereld zou hebben staan, *in het algemeen* af. Voor toen, voor nu en voor alle eeuwen.

Neen, de reden die Jezus bewoog om zoo scherp en bijna wreed te spreken, kon niet anders liggen dan in het valsche begrip, dat men zich ook onder de jongeren van Jezus' zending gevormd had. „Vrede op aarde," had 't bij Bethlehem in het engelenlied weerklonken. Vrede was de ademtocht van de Bergrede, waarmee Jezus zijn Evangelie inzette. „Vrede zij ulieden! Mijn vrede geef ik u," was de afscheidsgroet na zijn verrijzen. Het koninkrijk der hemelen is niet anders dan als een rijk van eeuwigen vrede denkbaar. „Vrede door het bloed des Kruises," is het heilig devies van ons Christelijk geloof.

Maar natuurlijk, hiermee was niet mijding van allen strijd onder menschen bedoeld. Die toegezegde vrede was de *hoogere* vrede, de *vrede met God*. En juist om dien hoogeren vrede te grijpen, zou zoo vaak de vrede met de wereld moeten verbroken worden. „Vrede door het bloed des Kruises," is letterlijk: „Vrede door strijd tot in den dood."

Wie dit nu niet doorziet, komt er zoo licht toe, om dien vrede, dien Jezus brengt, te verstaan van vrede met de menschen, van vrede met de wereld, niet voelende hoe juist daardoor de „vrede met God" van hem vliedt. Aan dat gevaar stonden ook de jongeren bloot, en vandaar dat Jezus die valsche meening zoo kras bestrijdt: „*Meent niet*, dat ik gekomen ben, om vrede *op aarde* te brengen. Ik ben niet gekomen om hier vrede te brengen, maar het zwaard", d. i. een strijd, een worsteling tot in den dood.

Dreigde het gevaar van die valsche meening reeds bij de discipelen, hoeveel te meer zou dit gevaar dan later onder de Christenen, die Jezus niet persoonlijk gekend hadden, niet stijgen? En met het oog op dit gevaar nu, stelt Jezus den grondregel voor zijn Koninkrijk zoo bijna wreed-scherp. Er mocht voor geen misverstand plaats blijven.

Van *allen* zouden zijn discipelen *gehaat* worden.

Gehaat. En men weet, wat dit harde woord van *haat* op Jezus' lippen beteekent. Welnu, die *haat* zou zijn verlosten te wachten staan, niet van enkele bittere vijanden, *maar van allen*.

Iets wat de apostel straks aldus zou uitdrukken: *Wee u, zoo alle menschen wel van u spreken.*

Gold dit nu alleen voor de Joden en Heidenen, die in het eerst gepoogd hebben, door moord van onschuldigen, den naam van Christus uit te roeien, óf heeft 't ook voor kalmer tijden zijn beteekenis?

En dan moest het uiteraard later tot ontspanning komen. Vanzelf toch zouden de verlosten straks niet om Jezus' naams wille gehaat worden door wie met hen voor Jezus riep. Onder de Christenen ondertiel viel die haat weg, en trad voor dien haat de onderlinge broederliefde in de plaats. „Een nieuw gebod geef ik u, dat ge elkander liefhebt".

Maar hiermee viel de tegenstelling tusschen Christus en de wereld niet weg. Die zou eerst zijn weggevallen zoo *alle* tong hem beleden, en *alle* knie zich voor hem gebogen had. En dit nu zou hier op aarde nooit zoo zijn. De vrijgekochten des Heeren zouden altoos „het kleine kuddeke" blijven. In allen kring die niet de knie voor Jezus boog, zou de wereld haar troon oprichten. En tusschen die wereld en Jezus zou de strijd alle eeuwen doorgaan, en doorgaan naar denzelfden regel, dat wie voor Jezus de knie boog, *door allen* die weigerden voor Jezus de knie te buigen, zou *gehaat* worden.

Dat gelooft men dan wel niet, en telkens weer beproeft men het, om, met de belijdenis van Jezus in het hart, ook met de wereld in vrede te verkeeren, om zoo mogelijk de liefde der wereld te winnen. En naar gelang men meer van zijn belijdenis glippen laat, lukt dit dan ook te beter. Maar zoo niet treedt de belijdenis van Jezus weer met ongebroken kracht in het midden der wereld op, of telkens weer ziet ge 't woord van Jezus bevestigd. Naar gelang de belijdenis van Jezus kloeker en zuiverder is, vlamt te sterker weer *de haat* op, en wordt het gedurig weer *de haat van allen*.

Haast kunt ge zeggen, dat wie van dien haat niets merkt, geoordeeld staat, als een die voor zijn Koning niet klock, niet moedig en niet zuiver genoeg uitkomt. En, omgekeerd, dat zoo die haat zich zeer scherp tegen u keert, hierin een getuigenis ligt voor uw dapper en klock belijden van uw Heiland.

Niemand, die onvertsaagd en volstandig zijn Koning beleed, is aan dien haat ooit ontkomen. De wereld kan niet anders. Het gaat om haar troon en kroon, ja, om haar leven. Als het Koninkrijk van Jezus triomfeert, zinkt *haar* heerschappij in.

Dien haat bij volle teugen in te drinken, is bitter, maar dit is uw Gethsemané. Dien bitteren drinkbeker *moet* ge willen drinken. Dit moet ge voor uwen Koning overhebben. En zijn liefde versoent u met de bitterheid van dien dronk. Zoo is het bij de profeten geweest, zoo was het bij de apostelen, zoo was het bij de martelaren, zoo was het bij allen die om Jezus' wil smaadheid hebben geleden: In het bittere van den haat der wereld is het zoet van Jezus' liefde gesmaakt.

En hierin ligt het mysterie, waarom die haat van de wereld, in het hart van wie Jezus toebehooren, geen tegenhaat, geen wedehaat doet opvlammen. Wel wederhaat tegen het valsche beginsel, waaruit de wereld leeft, maar nooit haat tegen de personen, door wie dat valsche beginsel werkt.

Van het Kruis, waaraan de haat der wereld Jezus sterven doet, bidt Jezus om vergiffenis voor zijn vijanden. En Stephanus, de eerste bloedgetuige, bad het Jezus na.

De *haat* der wereld wordt door wie Jezus' liefde kent, met liefde vergolden. „Wij bidden u van Christuswege, laat u met God verzoenen." En uit liefde voor hen die kinderen der wereld zijn, dragen de discipelen van Jezus het getuigenis van den Christus, het Evangelie der liefde, onder hen uit.

Amsterdam, 6 Maart 1908.

In de Vrije Gemeente te Amsterdam trad onlangs op een Zondagnamiddag Mevrouw Holtrop—Van Gelder op, om een voordracht van gewijze poëzie te houden.

Ze koos daartoe in overleg met Ds. P. H. Hugenholtz een drietal profetiën uit het Oude Testament en drie stukken uit het Nieuwe Testament, de prediking van Johannes den Dooper (Matt. 3 : 1—12); de prediking van Christus (Matt. 5 : 1—16) en de lijdensaankondiging (Matt. 16 : 21—26), terwijl het geheel besloten werd met het sonnet van Verwey: „De man van Smarte".

Zelfs in moderne kringen komt men tegen deze nieuwigheid, die blijkbaar navolging is van wat in Amerika reeds lang geschiedde, op. De voordracht was te schreierig, riekte te veel naar de planken. De eenvoud ontbrak.

Erger nog is, dat na de voordracht een deel van het publiek zich niet weerhouden kon, door handgeklap zijn bewondering voor de zeggingskunst van Mevrouw Holtrop kenbaar te maken, zooals dezelfde correspondent in *De Hervorming* meedeelt.

Dat applaus na de aangrijpende woorden, waarin de Heiland zijn lijden aankondigt, teekent voor den geest van hen, die hier saamkwamen.

Met dankbaarheid moet erkend worden, dat de Protestanten in Frankrijk ten langen leste toch den moed hebben gevonden om eenig protest te doen hooren tegen het onrecht, dat de Regeering aan de Roomsche Kerk aandoet.

Toen het nieuwe wetsontwerp op den overgang der kerkelijke goederen bij den Senaat was ingekomen, nadat in de Kamer de Protestanten vóór gestemd hadden, hebben ze een petitie aan den Senaat gericht, met het verzoek dit ontwerp niet aan te nemen.

Ze deden dit niet uit zucht tot zelfbehoud. Waar de Protestantsche gemeenten zich geschikt hebben naar de wet op de cultueele vereenigingen, hadden ze voor haar goed geen gevaar te duchten. Maar ze protesteerden alleen, omdat dit wetsontwerp afbreuk deed aan de fundamenteele rechtsbeginselen. Het slot van hun petitie luidde:

„Als afstammelingen van hen, die beroofd, vervolgd en ter zake van den godsdienst vogelvrij verklaard zijn, hebben wij een onoverwinnelijken afkeer behouden van alles wat de vrijheid van godsdienstoefening en den persoonlijken eigendom verkort. Daarom komen wij, zonder een enkele partij te dienen, zonder een daad van oppositie te begaan, in naam van de gerechtigheid en van het recht, den Senaat eerbiedig verzoeken alle burgers, tot welken godsdienst zij ook behooren mogen, onder de bescherming en den waarborg van het „algemeen recht" te plaatsen."

Al komt dit protest laat en al kon de toon beslister zijn, toch zijn we dankbaar, dat tegen de krenking van het *recht*, ook waar het de Roomsche Kerk geldt, de afstammelingen der Hugenoten hun stem verheven hebben.

Onlangs werd ons de vraag gedaan, of een kerkeraad met de bevestiging der nieuwverkozen ambtsdragers kon voortgaan, ook wanneer door een of meer gemeenteleden bezwaren tegen de verkiezing waren ingebracht, dan wel of de kerkeraad met de bevestiging moest wachten, totdat dit protest door de meerdere kerkelijke vergadering behandeld was.

Al hangt ook in dit geval alles af van den aard der ingebrachte bezwaren (de inzender deelde ons alleen mee, dat de bezwaren niet de personen der gekozen ambtsdragers golden) toch kan het wel zijn nut hebben de algemeene regelen aan te geven, die, naar het ons voorkomt, hier gelden moeten, omdat soortgelijke gevallen telkens in ons kerkelijk leven zich voordoen.

Nu spreekt het wel vanzelf, dat de Kerkeraad in de eerste plaats geroepen is over den ernst der ingebrachte bezwaren, hetzij ze de personen of de wijze van verkiezing betreffen, te oordeelen. Gesteld echter, dat de Kerkeraad deze bezwaren óf ongegrond, óf niet gewichtig genoeg keurt, om de bevestiging niet te doen plaats vinden, en na broederlijke saamspreking de bezwaarde zijn bezwaren blijft handhaven, dan zal de meerdere vergadering over dit geschil uitspraak moeten doen.

Zoolang de meerdere vergadering geen uitspraak heeft gedaan, zal de Kerkeraad, wanneer het bezwaar althans niet al te lichtvaardig is, zeker wijs doen met de bevestiging nog uit te stellen. Anders zou het recht van beroep op de meerdere vergadering feitelijk krachteloos gemaakt worden. Want het zou voor de Classis zeker moeilijk gaan, een dergelijke klacht onbevangen en objectief te beoordeelen, nadat de bevestiging reeds had plaats gevonden. Het is toch geheel iets anders, een klacht tegen een nog niet in het ambt bevestigden broeder te onderzoeken en de bevestiging te ontraden, dan een reeds in het ambt bevestigden broeder weer uit het ambt te zetten en tot een nieuwe verkiezing over te gaan. Het laatste zou in de practijk tot de grootste moeilijkheden en opschudding in de gemeente aanleiding geven. En het oordeel der Classis zou daardoor worden geprarjudicieerd.

Toch mag aan den anderen kant de bevestiging der nieuwe ambtsdragers ook niet te lang worden uitgesteld, daar dit tot even groote moeilijkheden aanleiding zou kunnen geven. Vandaar, dat het oordeel der Classis hier voor den Kerkeraad beslissend moet zijn. Indien de bezwaarde broeder ook bij dit oordeel zich niet neerlegt en met zijn protest doorgaat voor de Provinciale en desnoods voor de Generale Synode, behoeft dit voor den Kerkeraad geen aanleiding te wezen, om de bevestiging nog langer uit te stellen. Anders zou de bevestiging niet enkele weken, maar jaren kunnen worden opgeschort. En dat zou zeker niemand durven aanraden.

Artikel XXXVI.

V.

Gaat men de resolutiën na, waarbij de Staten in de verschillende provinciën voor de tractementen der predikanten gezorgd hebben, dan ziet men, dat daarvoor altijd werden aangewezen de kerkelijke en geestelijke goederen. Zoo besloten de Staten van HOLLAND 26 Nov. 1573, dat de predikantstractementen zouden gevonden worden „uit de gereedste inkomsten van de goederen tot den kerkedienst binnen de steden of vlekken toebehoort hebbende"; waren die inkomsten niet voldoende, dan moest het restant uit de „andere geestelijke goederen en inkomsten" gevonden worden. En in 1577 besloten de Staten, omdat door „quaede ordre ende kleine toesicht" de predikanten slecht werden onderhouden, dat alle „de inkomsten van de pastorijen te samen onder eenen ontfangh zullen gebracht worden en daaruit in het gemeen aan alle de predikanten betalinge zal worden gedaan." Evenzoo geschiedde in GELDERLAND; bij plakkaat van 31 Mei 1580, waarin de administratie der geestelijke goederen geregeld werd, verklaarden de Staten der provincie, dat, daar deze goederen misbruikt werden, de Overheid voortaan beter toezicht op ze houden zou, „opdat zij wederom ad pios usus en Gods eer aangelegd zouden worden, inzonderheid tot onderhoud van godzalige, ervarene en geleerde kerkendienaren"; terwijl een nieuw plakkaat van 29 Jan. 1582 bepaalde, dat de kerken van godvruchtige predikers zouden worden voorzien en dat zij „met nottruftigen onderholt *uth der geistlichen guderen*" zouden verzorgd worden. Niet anders was het in de provincie UTRECHT; in 1586 werd hier het belangrijke redressement op de geestelijke goederen vastgesteld, waarin bepaald werd, dat alle de goederen van pastorien, vicarien, kapellen, broederschappen, kerken en kosterijgoederen en voorts alle andere beneficien zoowel in de stad als ten platten lande saamgebracht zullen worden, waaruit de ministers (d. i. dienaren des Woord), schoolmeesters en kosters onderhouden zullen worden. En evenzoo ging het ook in OVERIJSSEL; 13 April 1581 besloten de Staten van Overijssel, dat de pastorie, vicarie, kerke en kosterie goederen zouden geinventariseerd worden „omme voirts dese selve tot godtlichen dienst te doen gebruicken, soe end' als men tot erholdinge godtlichen Woerdes bevynden sall tot behooren." In Friesland, Groningen en Drenthe was de toestand eenigszins anders. Daar bleven de kerkelijk goederen in het bezit der plaatselijke gemeente en hebben de Staten alleen bepaald, dat de inkomsten voortaan voor de kerken moesten dienen; de predikanten met enkele notabelen beheerden die goederen zelf, en de Overheid bemoeide zich met de tractementen niet. Vandaar dat, terwijl in de andere provinciën de tractementen door de Overheid bepaald werden en vrij wel uniform werden gemaakt, in deze provinciën de tractementen afhingen van de opbrengsten der landerijen en daarom voor elke gemeente verschilden.

De voorstelling, alsof de Overheid uit de gewone belastingen de middelen zou gevonden hebben, om voor de predikantstractementen te zorgen, is dus niet juist. De Overheid heeft eenvoudig aan de kerkelijke en geestelijke goederen een andere bestemming gegeven dan ze vroeger hadden, door ze nu voor 't *onderhoud der predikanten* te bestemmen. Maar ook dan, wanneer ze 't beheer dier goederen rechtstreeks aan zich trok, werden daarvoor steeds afzonderlijke *kantoren* ingesteld en de rekening en verantwoording geheel van de landsmiddelen gescheiden gehouden.

Wordt dit wel in het oog gehouden, dan zal men ook begrijpen, waarom de Kerken *recht* hadden bij de Overheid op tractementen aan te dringen. Dat recht lag juist in het feit, dat de Overheid over deze goederen der Kerk te beschikken had. Wel wordt die rechtsgrond er niet altijd uitdrukkelijk bij genoemd, wat ook niet altijd noodig was, maar er zijn toch ook actestukken genoeg, waarult wel degelijk blijkt, dat dit de bedoeling is geweest. In plaats van tal van citaten zullen we ons bepalen tot twee getuigenissen. Vooreerst het officieele verzoekschrift, dat de Synode van 's Gravenhage 1586 tot Leycester zond. Na eerst geklaagd te hebben over het karige tractement der Dienaren, volgt er: „de dienaren smeeken zeer nederig Zijne Excellentie, dat het hem behage moge overal brieven te doen schrijven ter hunnen bate aan de Staten en Overheden, opdat ze beter mogen onderhouden worden *uit de goederen ad pios usus bestemd*". En ten tweede het verzoekschrift, dat de Synode van 1619 aan de Generale Staten richtte. Daar staat: „Eindelijck alzoo in verscheijdene Provincies het onderhoudt van de Dienaren des Godlijcken Woorts zeer sober is, *daer nochtans geestelijcke goederen genoech zijn*, so versoekt de Synodus, dat uwe Hooch Mog. gelieven dese saecke aan de respective Provincien gunstelijck te recommandeeren, ten eijnde dat in desen na de noodt ende ter eere des heijligen kerckendiensts behoorlijck moghe voorzien worden".

Zoo zal het thans duidelijk worden, waarom onze vaderen eenerzijds zoo beslist op grond van Gods Woord konden uitspreken, dat de Kerken gehouden zijn voor het onderhoud harer dienaren te zorgen en dit beginsel zelfs in de Kerkenorde konden handhaven als het onveranderlijk en altijd geldend Goddelijke recht, en toch tegelijk in de practijk de zorg van dat onderhoud geheel aan de Overheid konden overlaten. Dat is niet geschied, omdat de Overheid op zich zelf de Goddelijke verplichting had, om voor het onderhoud der predikanten te zorgen, maar omdat de Overheid de goederen der Kerk onder haar beheer had en de Kerken op de inkomsten dezer goederen recht hadden.

Zoo heeft ook Calvijn het opgevat Want als hij in zijn preeken over 1 Tim. 5 : 17—20 aan de gemeente voorhoudt, dat naar Gods ordinantie eigenlijk de gemeente verplicht is *zelf* voor het onderhoud harer Dienaren te zorgen en dat dat de regel is, dien Gods Woord voorschrijft, dan laat hij er op volgen, dat het *thans* niet meer noodig is, dat de „gemeenteleden zich uitmergelen en zelf bijdragen voor de tractementen der predikanten," want, zoo voegt hij er aan toe, „het goed, dat eertijds slecht is gebruikt geworden voor de afgrijselijkheden van het Pausdom en uitgegeven is aan allerlei gemeenheden, behoort weer tot zijn wettig en rechtmatig gebruik teruggebracht te worden, doordat de armen ervan worden gevoed en de Dienaren, die het Woord Gods verkondigen, daarvan onderhouden worden". En Voetius geeft in zijn Politica Ecclesiastica datzelfde als den grond aan, waarom de Overheid thans *verplicht* is, voor de predikantstractementen te zorgen.

Dat deze rechtsgrond niet door alle vroegere schrijvers in het oog is gehouden, stemmen we gaarne toe. Er zijn ook uitspraken te vinden, waarin schijnbaar aan de Overheid, geheel afgescheiden van deze rechtsquaestie, de verplichting wordt opgelegd, voor het onderhoud der kerkdienaren te zorgen. Zoo wijst Adriaan van Haemstede, de auteur van ons Martelaarsboek, in de Geloofsbelijdenis, die hij in het jaar 1559 voor de vluchtelingengemeente te Aken opstelde, op de verplichting der Overheid om „de goeden te beloonen" (Rom. 13) en leidt hij, hoe zonderling dat ook klinken moge, daaruit de verplichting der Overheid af, om de predikanten te salarieeren. Zoo beroept Bastingius in zijn uitlegging van den Heidelbergschen Catechismus bij de verklaring van het vierde gebod, zich op het exempel der Heidensche vorsten, die gezorgd hebben, dat degenen, die arbeidden aan den godsdienst, met behoorlijke middelen verzorgd werden, waarbij hij verwijst naar Gen. 47 vers 22. En zoo vindt men bij Ravesteijn in zijn De Nazireeër Gods I, p. 143 aan de Overheid de verplichting voorgehouden, dat de kerkedienaren eerlijk moeten onderhouden worden, „omdat de arbeider zijn loon waardig is". Dergelijke uitspraken zijn zeker niet moeilijk te verzamelen, en toonen, dat metterdaad bij verschillende schrijvers ook naar een anderen grond voor die Overheidsbemoeiing is gezocht. Maar de zwakke grond, waarop dat betoog rustte en waarbij de Schrift gewoonlijk ter zijde werd gelaten of misbruikt werd, bewijst wel, hoe deze argumenten meer als noodhulp dienst deden, dan dat ze werkelijk aan de Schrift ontleend waren. En in elk geval hebben deze beschouwingen, hoeveel of weinig waarde men er aan hechten moge, toch historisch weinig belang. Want de Overheid heeft en hier en elders, waar ze voor het onderhoud der predikanten zorgde, dit niet uit de publieke landsmiddelen, maar uit de kerkgoederen gedaan. Waar de Overheid niet met de Reformatie meeging en de Roomsche Kerk haar goederen behield, daar betaalde ze aan de Gereformeerde predikanten geen tractementen. En waar ze wel voor de Reformatie partij koos en daarom de Roomsche religie verbood, daar stonden haar door dat feit zelf zulke rijke kerkelijke inkomsten ten dienste, dat ze er niet aan behoefde te denken de publieke middelen aan te spreken voor het onderhoud der predikanten. Er was niet te kort, maar er schoot zelfs nog over. De Overheid heeft nergens aan de Kerken *ten volle* uitbetaald, wat ze door het in bezit nemen van deze kerkelijke goederen in handen kreeg. Wat wel vanzelf spreekt, als men bedenkt, hoe karig de tractementen der predikanten waren, vergeleken bij de rijke inkomsten, die de roomsche geestelijkheid genoot. De Synode van Dordt kon het niet krasser en duidelijker zeggen aan de Overheid, dan toen ze verklaarde, dat de predikantstractementen zoo sober waren, niettegenstaande er *geestelijke goederen genoeg waren*.

In hoeverre dit alles met Art. XXXVI saamhangt, zal, naar we meenen, thans duidelijk geworden zijn.

De grondgedachte, waardoor dit Artikel beheerscht wordt, is, dat aan de Overheid toekomt het *jus reformandi*, d. w. z. het recht om de publieke Kerk te reformeeren naar den Woorde Gods. Dat recht, dat men meende te kunnen ontleenen aan wat Juda's vrome koningen hadden gedaan, telkens wanneer de afgoderij Israel binnensloop, gold natuurlijk in de eerste en voornaamste plaats de bediening des Woords, den eeredienst, de sacramenten, de instelling der ambten. Dat wordt bedoeld met: de hand houden aan den heiligen Kerkedienst, zooals blijkt uit de teksten in de Schrift, waarheen de Confessie verwijst, en de uitleggers van Art. XXXVI. De Overheid moest de afgodsbeelden uit de Kerken wegnemen, de roomsche geestelijken uit hun ambt zetten, zorgen dat overal Dienaren van het zuivere Evangelie kwamen.

Maar uit datzelfde *jus reformandi*, dat onze vaderen in Art. XXXVI beleden, volgde ook, dat de Overheid de rijke goederen en bezittingen der Roomsche Kerk aan de „ware Kerk" moest doen toekomen. Of juister gezegd — want zoo zou het nog den indruk kunnen maken, alsof hier van een vrijwillige schenking van de Overheid aan de Kerk sprake was — de Overheid had te zorgen, dat de bezittingen en inkomsten der publieke Kerk, die vroeger misbruikt waren voor de abominatiën van 't Pausdom, gelijk Calvijn zegt, nu gebruikt zouden werden voor de ware Dienaren van het Evangelie. Dat was de Goddelijke roeping der Overheid, gelijk onze vaderen die opvatten.

En in dien zin nu kan gezegd worden, dat Art. XXXVI wel niet rechtstreeks, maar toch zijdelings met de tractementenquaestie saamhangt.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Ingekomen bij Ds. Houtzagers een wissel van Mevr. v. d. H. v. d. M. te Klundert *f* 2.50. Bij ondergeteekende een postwissel van de W. te Den Haag *f* 5.—.

Dringend verzoeken wij onsen scholen te willen gedenken.

D. HULLEMAN,
Kootwijk. *Penningmeester.*

Leestafel.

1. CAROLINE ATWATER MASON. *Geloofstrouw.* Uit het Engelsch vertaald door G. KUYPER. Kampen — J. H. Kok — MCMVII.

Deze schrijfster is voor ons publiek geen onbekende. Onder den titel: *De Lelie van ons vorstenhuis* gat, van een harer andere werken Mejuffr. H. S. S. KUYPER een vertaling, die als feuilleton in *De Standaard* is opgenomen.

Onder den titel *Geloofstrouw* geeft nu de heer G. KUYPER ons een vertaling van een der latere werken van deze begaafde Amerikaansche.

In dit haar werk biedt Mns. MASON „een in romanvorm gekleed, historisch verhaal over THEKLA, een jonge vrouw van hooge geboorte, die in de dagen van den apostel PAULUS te ICONIUM in Klein Azië leefde".

„Dit verhaal", zegt verder de vertaler in zijn *Inleiding*, „kwam tot ons in de dusgenaamde *Acta Pauli*, de *Handelingen van den Apostel Paulus*, dat zeker een legendarisch karakter draagt, maar waaraan toch ware herinneringen ten grondslag liggen, en dat ons een blik gunt in de eerste worsteling, die de tot Christus bekeerden voor hun geloof te doorstaan hadden."

De *Acta Pauli et Theclae* is een geschrift uit de eerste helft der 2e eeuw n. Chr. en behoort tot de z.g. apocryphen van het N. T.

Ik heb de vertaling van den heer KUYPER niet met het oorspronkelijke kunnen vergelijken, en kan er alleen van zeggen, dat zij vloeiend leest.

De heer KOK te KAMPEN heeft voor een goeden druk gezorgd. De vijf illustraties zijn niet alle even gelukkig uitgevallen.

Geloofstrouw is een christelijk boek dat zich met stichting lezen laat en dat men gerust ook aan kinderen kan laten lezen.

2. A. L. VAN HULZEN. *Uit Hollands Taalschat.* Een bundel Proza en Poëzie. Uitgave van de Vereeniging „De Gereformeerde Jongelingsbond". Januari 1908.

Dit boek is, zooals in het „Een Woord vooraf" staat te lezen, „allereerst bestemd voor onze jongelingsvereenigingen". De heer VAN HULZEN heeft hier stukken proza en poëzie van verschillende schrijvers verzameld en van aanteekeningen voorzien. „Een bloemlezing, die bedoeld een deel te zijn van een grooter geheel, dat D. V. in de toekomst gevormd zal worden." „Schrijvers en schrijfsters van den laatsten tijd zijn hier aan het woord." (p. 4). En dit proza en deze poëzie moeten dan dienen om op de jongelingsvereenigingen te worden „voorgedragen." Wijl hetgeen voorgedragen wordt, zooals de heer VAN HULZEN terecht opmerkt, eerst goed moet bestudeerd, gaf hij, om dit laatste te vergemakkelijken, bij de stukken zijn aanteekeningen.

Op p. 8 en volgende van zijn „Een Woord vooraf" zegt de heer VAN HULZEN een en ander over: de literarische kunst in het algemeen.

Men vindt hier Proza van DR. A. KUYPER, H. S. S. KUYPER, P. BIESTERVELD, J. POSTMUS, S. ULFERS, JOHANNA BEREVOORT, L. PENNING, J. L. F. DE LIEFDE, BART VAN DE VELUWE, DR. A. H. DE HARTOG, SEKEP ANEMA, A. KLOOSTERMAN, J. C. HOMOET en G. SCHRIJVER.

Men vindt hier Poëzie van JOHANNA BEREVOORT, JR., I. M. WESTERBEEKE—WIRTZ, A. J. HOOGENBIRK, SEKEP ANEMA, HENDRIK MULDER, G. SCHRIJVER en I. P. HASEBROEK.

Wanneer onze gereformeerde jongelingsvereenigingen zich dezen bundel aanschaffen, zullen zij er bij het „voordragen" veel nut van kunnen hebben.

3. *Nederlandsche Christen Studenten Vereeniging* 1907—1908. Druk van J. CLAUSEN. — Amsterdam.

Wie belangstelt in deze Vereeniging, en dat zal zeker ieder, die, als ik, er zich over verheugt, dat ook studenten voor hun christelijke belijdenis uitkomen, lese dit boekje.

De N. C. S. V. telt thans hare leden onder de studenten aan de drie Rijks-Universiteiten van welke de Utrechtsche het grootste contingent levert; onder die van de Stedelijke- en de Vrije Universiteit te AMSTERDAM; onder die van de Technische Hoogeschool te DELFT en de Theologische te KAMPEN; onder hen die studeeren aan de Landbouwschool te WAGENINGEN; terwijl ook de Nederlandsche Vrouwelijke Christen Studenten Vereeniging er bij is aangesloten.

Het totaal: 345 leden.

Zeker een betrekkelijk nog niet hoog cijfer.

De Vereeniging is flink georganiseerd. Haar dagelijksch Bestuur wordt gevormd door de heeren J. M. LEENDERTZ, voorzitter; H. C. RUTGERS, algemeen secretaris; F. DE VRIES, penningmeester.

Behalve de opgave, die men in een Jaarboekje als dit, gewoon is, vindt men er een *Jaarverslag* van den secretaris; een opstel over *karaktervorming* van DR. F. J. FOKKEMA; dan twee verhandelingen over *Christendom en de practijk van het Studentenleven* de eene van J. A. VAN DEN HAKE, de andere van H. v. DIJK; eindelijk een beantwoording van de vraag: *Hoe ons voor te bereiden voor de taak die ons op sociaal gebied wacht*, door P. STEENGA AZN.

Dit boekje geeft een kijk op het leven van de N. C. S. V. en kan dienen om haar bij velen beter te doen kennen en des te meer te doen waardeeren.

4. DR. G. DOEKES. *De Apostelen des Lams een karakterstudie.* HARDENBERG. — J. OLTHOFF. — 1907.

DR. DOEKES geeft hier een studie over de twaalven, over MATTHIAS en over PAULUS. Op grond van de gegevens der Schrift heeft hij getracht in te dringen in het zielsbestaan der apostelen des Heeren, en teekent hij het eigenaardige dat ieder hunner kenmerkt. Wij hebben hier metterdaad te doen met karakterstudie.

Het boek is rijk niet alleen aan stichtelijke, maar ook aan praktische opmerkingen.

De geachte schrijver geeft zijn lezers voor hoofd en hart en hand.